

Припремила: Милена Симовић¹

ПРАКСА УСТАВНОГ СУДА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

ПРАВО НА СЛОБОДУ И СИГУРНОСТ ЛИЧНОСТИ

Не постоји повреда права на слободу и сигурност личности из члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода када је апеланту продужен притвор на основу одлуке суда у којој су дати јасни и образложени разлози о испуњавању услова прописаних законом за одређивање притвора, те када су одлуке суда донесене уз поштовање процесних и материјалних гаранција.

Из образложења:

Уставни суд је у више својих одлука нагласио да се право на слободу личности убраја у једно од најзначајнијих људских права, те да члан 5 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција) даје заштиту да нико не смије бити произвољно лишен слободе. Произвољност лишавања слободе оцјењује се, у првом реду, у односу на поштовање процедуралних захтјева Закона о кривичном поступку БиХ („Службени гласник БиХ“ бр. 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08 и 12/09), који је примијењен у конкретном случају и који мора бити усклађен и са стандардима из Европске конвенције.

---

¹ Доктор правних наука, запослена у Секретаријату за законодавство Владе Републике Српске

Уставни суд указује на то да одредба члана 5 Европске конвенције захтијева да лице буде лишено слободe у складу с чланом 5 став 1ц) Европске конвенције, тј. да је лишавање „законито“ у смислу наведеног члана, а обухвата подједнако и процедуралну и материјалну заштиту таквих лица. Европски суд је за људска права (у даљњем тексту: Европски суд) је закључио да поштовање члана 5 Европске конвенције захтијева да судска власт преиспита сва питања у вези с притвором, те да одлуку о притвору донесе позивајући се на објективне критерије предвиђене законом. При томе је постојање основане сумње да је лице лишено слободe починило кривично дјело које му се ставља на терет - *conditio sine qua non* за одређивање или продужење притвора. Међутим, то након одређеног времена није довољно, већ се мора процијенити да ли за притвор постоје релевантни и довољни разлози (види Европски суд, *Trzaska protiv Poljske*, пресуда од 11. јула 2000. године, апликација број 25792/94, став 63). Према даљњем ставу Европског суда, оправданост притвора зависи и од околности конкретног случаја које морају бити такве да упућују на постојање општег (јавног) интереса који је тако важан и значајан да, упркос пресумпцији невиности, претеже над принципом поштовања слободe појединца.

У вези с предњим Уставни суд указује на то да, према пракси Европског суда, основаност сумње на којој се мора заснивати хапшење - чини битан елемент заштите од произвољног хапшења и лишења слободe прописаног чланом 5 став 1 тачка ц) Европске конвенције. Основана сумња да је почињено кривично дјело захтијева „постојање неких чињеница или информација које би увјериле објективног посматрача да је могуће да је лице које је у питању починило кривично дјело“ (види Европски суд, *Fox, Campbell i Hartley против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 30. августа 1990. године, серија А, број 182, став 32 и *O'Hara против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 16. октобра 2001. године, Извјештаји пресуда и одлука 2001-Х, став 34). При томе, Уставни

суд истиче да у тренутку одређивања притвора не мора бити са сигурношћу утврђено да је кривично дјело заиста и почињено, те не мора бити утврђена његова природа. Коначно, сходно члану 5 став 1 Европске конвенције, законитост притвора оцјењује се на основу домаћег закона, односно мора имати правни основ у домаћем закону, с тим да лишавање слободе мора бити у складу са сврхом члана 5 Европске конвенције, тј. лице које је у питању мора бити заштићено од произвољности (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број АП 5842/10 од 20. априла 2011. године, доступна на интернетској страници Уставног суда www.ustavnisud.ba).

Уставни суд запажа да је у конкретном случају апеланту одређен и продужен притвор због постојања основане сумње да је починио кривично дјело ратни злочин против цивилног становништва из члана 142 Кривичног закона СФРЈ („Службени лист СФРЈ“ бр. 44/76, 36/77, 56/77, 34/84, 37/84, 74/87, 57/89, 3/90, 38/90 и 45/90), као општег услова за одређивање и продужење притвора и због постојања притворског разлога из члана 132 став 1 тач. а) и б) Закона о кривичном поступку БиХ, тј. а) ако се апелант крије или ако постоје друге околности које указују на опасност од бјекства, односно б) када нарочите околности указују на то да ће оптужени ометати кривични поступак утицајем на свједоке и саучеснике (као посебног услова за одређивање и продужење притвора). У конкретном случају апелант се, између осталог, сматра да му је Суд БиХ одредио и продужио притвор из разлога прописаних чланом 132 став 1 тач а) и б) Закона о кривичном поступку БиХ, а да није понудио ваљане доказе нити се из проведених доказа тако нешто може закључити, јер се заснива наводно само на исказу оштећене, односно да суд није навео конкретне чињенице или околности из којих произлази је конкретизовао које нарочите околности указују на то да би могли утицати на свједоке и саучеснике.

Уставни суд наглашава како се приликом разматрања законитости даљњег продужетка притвора апелантима не треба ограничити на разматрање основа притвора експлицитно наведених у члану 5 став 1 тачка ц) Европске конвенције. Кроз праксу Европског суда, коју константно подржава и Уставни суд, као разлози за одређивање, односно даљње продужавање притвора прихваћени су: а) „ризик од прикривања доказа“ (види пресуду у предмету *Wemhoff* од 27. јуна 1968. године), б) „озбиљност прекршаја“ (види пресуду у предмету *Kemmache* од 27. новембра 1991. године), ц) „имплицитна опасност утицаја на свједоке“ (види пресуду у предмету *Ringeisen* од 16. јула 1971. године), д) „опасност од дослуха (договора)“ (види пресуду у предмету *B против Аустрије* од 28. марта 1990. године), е) „ризик од притиска на свједоке“ (види пресуду у предмету *Letellier* од 26. јуна 1991. године), и ф) „очување јавног реда“ (види пресуду у предмету *Letellier* од 26. јуна 1991. године). Уставни суд је мишљења како су наведени разлози за постојање притвора у конкретном случају садржани у одредбама члана 132 став 1 тач. а) и б) Закона о кривичном поступку БиХ.

У конкретном случају, Уставни суд примјећује да из оспореног рјешења којим је апеланту продужен притвор (према приједлогу Тужилаштва БиХ) произлази да је Суд БиХ о продужењу притвора апеланта одлучио након одржаног рочишта на којем су саслушани апелант и проведени други докази. Суд БиХ је испитао постојање основане сумње као општег услова за одређивање притвора приликом доношења оспорених рјешења. Такође, Уставни суд запажа да рјешење о продужењу мјере притвора апеланту садржи образложење из којег произлази да је суд оцијенио постојеће доказе и друге околности које, према мишљењу Суда, оправдавају доношење рјешења о притвору. Суд БиХ је у својим одлукама указао на то које доказе је оцијенио при утврђивању постојања основане сумње (ови докази оцијењени су појединачно и у узајамној вези), те, најзад,

дата су јасна и прецизна образложења у прилог њиховом прихватању.

Даље, Уставни суд запажа да је Суд БиХ утврдио да је, поред постојања основане сумње као опште претпоставке за изрицање мјере притвора апеланту, испуњен и други кумулативни увјет, односно да у конкретном случају постоје и посебни притворски разлози из члана 132 став 1 тач. а) и б) Закона о кривичном поступку БиХ. У вези с тим, Уставни суд запажа да је Суд БиХ утврдио да у конкретном случају постоји опасност апеланта од бјекства, износећи детаљно разлоге за такав свој закључак. Надаље, Суд БиХ је утврдио да апелант, поред држављанства БиХ, посједује држављанство Републике Хрватске која у складу са својим позитивним законодавством не изручује властите држављане, те је цијенио да сама та околност не би могла представљати довољан разлог за продужење притвора по том основу. Међутим, Уставни суд запажа да је Суд БиХ је у вези с тим дао и друге разлоге те посебно цијенио информацију да апелант живи на подручју општине Славонски Брод (Република Хрватска) у којој посједује породичну кућу у којој живи са супругом и двоје дјеце, има регистровану пословну дјелатност, односно фирму за вршење погребних услуга, те да искључиво због пословних обавеза долази у БиХ у којем има фиктивно пријављено пребивалиште, јер је објекат у којем је раније имао пребивалиште девастиран и напуштен. С обзиром на изнесено Уставни суд, супротно апелационим наводима, не налази ништа што би указивало да је притвор апеланту по овом притворском основу одређен произвољно.

Надаље, Уставни суд запажа да је Суд БиХ утврдио да у конкретном случају постоји колузијска опасност као притворски основ из члана 132 став 1 тачка б), јер постоји особите околности које показују да ће апелант ометати кривични поступак утицајем на свједоке. Осим тога, Суд БиХ је детаљно образложио и разлоге због којих сматра да постоји основана бојазан за ометање кривичног

поступка, те постојање нарочите околности у конкретном кривичном предмету. Према мишљењу Уставног суда, Суд БиХ је аргументовано образложио разлоге из којих произлази да постоје нарочите околности које указују на то да би апелант боравком на слободи могао ометати кривични поступак утицањем на свједоке, а у таквом закључку Суда БиХ, с обзиром на чињенице конкретног предмета, Уставни суд не налази никакву произвољност.

У смислу свега наведеног, Суд БиХ је закључио да је неопходно у овој фази поступка осигурати потребне услове за даљње несметано и ефикасно спровођење истраге, те сматра да све наведене околности, у својој свеукупности, оправдавају задржавање апеланта у притвору из основу из тачке б) став 1 члан 132 Закона о кривичном поступку БиХ. Стога, по мишљењу Уставног суда. При томе Уставни суд запажа да је Суд БиХ приликом доношења рјешења о продужењу притвора у смислу релевантних одредби Закона о кривичном поступку БиХ размотрио и могућност примјене других мјера, те дао разлоге зашто се оне не могу примијенити у околностима конкретног случаја.

*(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број
АП 482/15 од 16. септембра 2015. године)*

ПРАВО НА ПРАВИЧНО СУЂЕЊЕ

Стамбени односи

Постоји повреда права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције у ситуацији када је у оспореним одлукама потпуно изостало образложење налога којим се одређује апеланткињиним супругу, односно апеланткињи која је укњижена као власник спорног стана - да напусти спорни стан.

Из образложења:

Уставни суд налази да образложење оспорених одлука садржи разлоге и оцјену зашто се потврђује да је подносилац захтјева носилац станарског права. Међутим, Уставни суд налази да образложење оспорених одлука не садржи образложење због чега се апеланткињином супругу налаже напуштање спорног стана док истовремено остаје на снази уговор о откупу предметног стана према ком су апеланткињин супруг и апеланткиња власници спорног стана у дијелу $\frac{1}{2}$. Уставни суд понавља да је диспозитивом првостепеног рјешења, између осталог, одређено да је апеланткињин супруг као привремени корисник дужан да напусти спорни стан који је откупио и укњижио се као власник. С тим у вези, Уставни суд налази да одредбе Закона о управном поступку („Службене новине Федерације Босне и Херцеговине“ бр. 2/98 и 48/99), тачније одредба члана 207 став 2, између осталог, прописује: „У осталим стварима образложење рјешења садржи: кратко излагање захтјева странака, изведене доказе и утврђено чињенично стање, разлоге који су били одлучујући при оцјени доказа, разлоге због којих није уважен који од захтјева странака, разлоге који с обзиром на утврђено чињенично стање упућују на онакво рјешење како је дато у диспозитиву и правне прописе на основу којих је ријешена управна ствар“. У складу са наведеном одредбом, Уставни суд сматра да се истовремено са образложењем разлога зашто се потврђује да је подносилац захтјева носилац станарског права - морало јасно навести који су разлози који упућују на налог из диспозитива, односно у смислу ког прописа је наложено апеланткињином супругу, односно апеланткињи као укњиженом власнику спорног стана - да напусти спорни стан.

Уставни суд налази да рјешење Министарства није отклонило наведени недостатак првостепеног рјешења, нити је одговорило на жалбене наводе апеланткињиног супруга, што је супротно одредбама члана 242 став 2 истог закона, које, између осталог, прописују

да се у образложењу другостепеног рјешења морају оцијенити и сви наводи жалбе. Сем тога, Уставни суд уочава да је апеланткиња, оспоравајући управни акт пред Кантоналним судом, указивала на то да је њен супруг закључио уговор о коришћењу спорног стана, те уговор о купопродаји, да је она сувласнички дио стана од $\frac{1}{2}$ рјешењем наслиједила након смрти свога супруга, те да је укњижена на спорном стану са дијелом 1/1. Међутим, образложење оспорене пресуде нити у једном дијелу не садржи одговоре за наведено, што је супротно одредбама члана 34 став 1 Закона о управним споровима („Службене новине Федерације БиХ“ број 9/05) које прописују да суд законитост оспореног управног акта испитује у границама захтјева из тужбе и при томе је везан разлозима тужбе, те одредбама члана 39 истог закона којим је прописан садржај пресуде, те да се у пресуди морају оцијенити сви наводи тужбе.

Према мишљењу Уставног суда, неспорно је да земљишнокњижни власник непокретности, који је у посједу такве непокретности, има јаче право у односу на друга лица која на истој непокретности немају еквивалентна права. Уколико се земљишнокњижном власнику непокретности налаже да напусти своју непокретност и преда је у посјед другом лицу које није власник непокретности, те уколико и даље остају на снази правни акти на основу којих је власник непокретности стекао право својине (као што је у конкретном случају), онда, према стандардима права на правично суђење из члана 6 став 1 Европске конвенције, такве одлуке морају садржавати образложење зашто власник (који и даље у формалноправном смислу остаје власник) мора непокретност предати другом лицу које није власник.

Уставни суд сматра да је супротно (и) принципу правне сигурности (који је такође дио права на правично суђење из члана 6 став 1 Европске конвенције) да, као што је урађено у конкретном случају, надлежни органи управе, као и суд не образложе нити

једном ријечи зашто апеланткињино право својине (Уставни суд опет понавља да апеланткиња у формалноправном смислу и даље остаје власница спорне непокретности) губи своје дјеловање *de iure* и *de facto* у односу на право подносиоца захтјева. С тим у вези, Уставни суд налази да овакво образложење одлука управних органа (недостатке није отклонио ни суд у управном спору) не задовољава стандарде права на правично суђење, јер садржи само образложење разлога зашто се потврђује да је подносилац захтјева носилац станарског права, а уопште не садржи образложење зашто апеланткиња (која и даље остаје власница у формалноправном смислу) *de facto* губи то своје право у односу на право подносиоца захтјева. Дакле, оспорене одлуке супротне су стандарду права на правично суђење да одлука мора имати образложење, посебно у односу на питања која су од битног значаја у конкретном случају, као што је питање дјеловања права које има посједник и земљишнокњижни власник спорне непокретности у односу на права која има подносилац захтјева према спорној непокретности. Овај стандард садржан је и у одредбама Закона о управним споровима и Закона о управном поступку. Имајући у виду наведено, Уставни суд закључује да је зато што је у оспореним одлукама потпуно изостало образложење зашто апеланткиња као укњижени власник спорног стана мора да напусти спорни стан - повријеђено апеланткињино право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

У контексту наведеног, Уставни суд сматра да је потребно, с циљем заштите апеланткињиних уставних права, укинути пресуду Кантоналног суда, те предмет вратити Кантоналном суду како би донио нову одлуку у складу са гаранцијама из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

*(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број
АП 3102/09 од 6. децембра 2012. године)*

ПРАВО НА ПРАВИЧНО СУЂЕЊЕ

Образложење пресуде

Дошло је до повреде апелантовог права на правично суђење из члана II/3e) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, с обзиром на то да је у образложењима оспорених одлука Уставни суд нашао произвољност у погледу примјене материјалног права.

Из образложења:

Уставни суд запажа да редовни судови нису дали јасно и прецизно образложење какве су то биле опште и посебне околности код првотужиоца, а које су утицале да његова воља за закључивање уговора не буде слободна и озбиљна. С тим у вези Уставни суд подсјећа на своју Одлуку број АП 1661/06 од 5. априла 2007. године у којој је Уставни суд запазио да су „редовни судови оцијенили да тужена није утицала, нити је могла утицати на апелантову вољу с циљем закључења уговора, а посебно то није могла учинити јер је апелант боравио у Њемачкој, што указује да предметни уговор није закључен под утицајем силе и преваре, а нити под притиском ратних околности које би битно ограничавале слободу одлучивања и саму апелантову вољу да се такав уговор закључи“ (види Уставни суд, Одлука број АП 1661/06 од 5. априла 2007. године, став 35, објављена у „Службеном гласнику БиХ“ број 57/07).

Даље, по мишљењу Уставног суда, редовни судови у образложењу својих одлука нису дали јасно и прецизно образложење на који начин је тужени утицао на вољу тужилаца да закључе спорни уговор, а што би указивало на то да је наведени уговор закључен под утицајем силе и преваре. Дакле, произилази да редовни судови у образложењу оспорених пресуда нису дали одговоре на споменуте околности, које су релевантне за правилно рјешавање предметне правне ствари, као и за правилну примјену материјалног права. Стога, Уставни суд налази да образложења оспорених пресуда, у

односу на наведене околности, не задовољавају стандарде права на правично суђење, јер указују на произвољну примјену материјалног права.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП 1757/09 од 23. новембра 2012. године)

ПРАВО НА ПРАВИЧНО СУЂЕЊЕ

Затезне камате

Кантонални суд је, због произвољне примјене члана 279 став 3 Закона о облигационим односима, повриједио апелантово право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције. Међутим, не постоји повреда права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције у односу на утврђење да апелантово потраживање представља унутрашњи дуг, као и у односу на датум када затезна камата на накнаде плата и отпремнине престаје да тече у смислу Закона о утврђивању и начину измирења унутрашњих обавеза Федерације БиХ.

Из образложења:

Уставни суд указује на то да је у Одлуци број АП 658/07 (види, Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму од 10. јуна 2009. године, објављена на веб-страници Уставног суда: <http://www.ustavnisud.ba>) већ одлучивао о истим чињеничним и правним питањима која се постављају и у овој апелацији. Уставни суд наглашава да су у наведеној одлуци апеланти покренули питање кршења права на имовину због одлуке судова о почетку тока затезне камате на потраживања из радног односа. Уставни суд је, разматрајући наведену апелацију, између осталог, закључио да је, због одлуке

Кантоналног суда да апелантима на досуђене износе из радног односа досуди камату примјеном одредбе члана 279 став 3 Закона о облигационим односима („Службени лист СФРЈ“ бр. 29/78, 39/85, 45/89 и 57/89; „Службени лист РБиХ“ бр. 2/92, 13/93, 13/94 и „Службене новине ФБиХ“ број 29/03), у погледу почетка тока законске затезне камате, повријеђено уставно право апеланата на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Имајући у виду наведено, Уставни суд сматра да одлука Кантоналног суда у односу на примјену одредбе члана 279 став 3 Закона о облигационим односима, на основу које је одлучено о почетку тока затезне камате, не задовољава стандарде члана 6 став 1 Европске конвенције. Због тога је повријеђено апелантово право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

Уставни суд примјећује да цитиране одредбе Закона о утврђивању и начину измирења унутрашњих обавеза ФБиХ („Службене новине ФБиХ“ бр. 66/04, 49/05, 35/06, 31/08, 32/09, 65/09 и 42/11) прописују отпис затезних камата на опште обавезе за период од дана ступања на снагу основног закона до коначне исплате. Истовремено, прописују и изузетак, односно право на затезну камату, али само на досуђену камату у извршној одлуци од дана извршности те одлуке до исплате. Уставни суд, даље, примјећује да Одлука о процедурама и поступку израчунавања камате („Службене новине ФБиХ“ бр. 77/06 и 43/07) за дио општих обавеза прецизно прописује процедуре, начин и рокове обрачунавања камата, али оних камата које су додијељене у извршној одлуци донесеној у судском и управном поступку - од дана извршности те одлуке до дана коначне исплате.

Имајући у виду све наведено, Уставни суд сматра да је, а како је претходно образложено, неспорно да потраживања која су предмет овог поступка представљају опште обавезе, односно да апелант потражује накнаду на име плате за мјесеце који неспорно улазе у

период прописан одредбом члана 4 Закона о утврђивању и начину измирења унутрашњих обавеза ФБиХ, а како у смислу члана 6 овог закона камате на опште обавезе за период од дана ступања на снагу основног закона до коначне исплате се отписују - потпуно је логично и аргументовано образложење Кантоналног суда да затезне камате престају да теку 28. новембра 2004. године, када је ступио на снагу Закон о утврђивању и начину измирења унутрашњих обавеза ФБиХ.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП 847/09 од 18. априла 2012. године)

ПРАВО НА ПРАВИЧНО СУЂЕЊЕ

Доношење одлуке у разумном року

Постоји кршење права на „суђење у разумном року“ као једног од елемената права на правично суђење из члана III/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције када је допринос Општинског суда и Кантоналног суда био одлучујући за укупно трајање поступка од 11 година и око шест мјесеци, те када ти судови нису дали било какве разлоге који би се могли сматрати разумним и објективним оправдањем за овако дуго трајање поступка.

Из образложења:

Уставни суд, прије свега, истиче да, према конзистентној пракси Европског суда и Уставног суда, разумност дужине трајања поступка мора да се оцијени у свјетлу околности појединог предмета, водећи рачуна о критеријумима успостављеним судском праксом Европског суда, а нарочито о сложености предмета, понашању страна у поступку и надлежног суда или других јавних власти, те о значају који конкретна правна ствар има за апеланта

(види Европски суд, *Микулић против Хрватске*, апликација број 53176/99 од 7. фебруара 2002. године, Извјештај број 2002-I, став 38). Сем тога, према пракси Европског суда и Уставног суда, велики број предмета узетих у рад није ваљано оправдање за прекомјерно одуговлачење поступка, а стално враћање одлуке на поновно суђење може да покаже да постоје озбиљни недостаци у организацији судског система (види Европски суд, *Probmeier против Њемачке*, пресуда од 1. јула 1997. године, став 64, Извјештаји 1997-IV). Коначно, Европски суд је указао на то да је потребна нарочита марљивост надлежних власти у свим предметима који се тичу личног статуса и својства, а да је овај захтјев нарочито важан у државама у којима домаћи закон прописује да одређени судски поступци имају хитан карактер (види Европски суд, *Borgese против Италије*, пресуда од 26. фебруара 1992. године, серија А, број 228-Б, став 18).

Уставни суд запажа да је апелант 14. августа 1997. године подношењем тужбе покренуо предметни поступак који је окончан доношењем пресуде Општинског суда 6. марта 2009. године. Дакле, поступак је у конкретном случају трајао укупно 11 година и око шест мјесеци. То је период чију ће разумност дужине Уставни суд испитати.

Уставни суд запажа да се у конкретном случају ради о поступку за накнаду материјалне и нематеријалне штете, те о поступку са елементима иностраности. С обзиром на чињенична и правна питања која је у конкретном случају требало утврдити, Уставни суд сматра да се ради о сложеном предмету.

Уставни суд примјећује да је Општински суд, након подношења тужбе, донио одлуку за око двије године, те да је, након тога, Кантонални суд о изјављеној жалби на пресуду одлучио након једне године и око пет мјесеци, тако што је потврдио првостепену пресуду. Међутим, након тога је Врховни суд за око годину и пет мјесеци донио пресуду којом је обје пресуде укинуо и предмет вратио на поновно суђење. Даље, Уставни суд примјећује да је након враћања предмета на поновни поступак, Општински суд тек

након три године и око пет мјесеци донио пресуду коју је поново Кантонални суд укинуо и предмет опет вратио на поновни поступак. Затим, да је трећу пресуду Општински суд донио након пуних 11 година и око шест мјесеци од подношења тужбе.

Уставни суд запажа да су Кантонални и Врховни суд одлучили о жалбама у релативно кратком року. Сем тога, Уставни суд запажа да је Кантонални суд предмет два пута враћао Општинском суду на поновни поступак - због непотпуних чињеничних утврђења. У овом контексту, Уставни суд подсећа на то да, према пракси Европског суда, стално враћање одлуке на поновно суђење може показати да постоје озбиљни недостаци у организацији судског система (види Европски суд, *Problemer против Њемачке*, пресуда од 1. јула 1997. године, став 64, Извјештаји 1997-IV).

Уставни суд мора нагласити да је за правни систем од фундаменталне важности вођење поступка у оквиру разумног рока, јер свако непотребно одуговлачење, као и враћање предмета од вишег ка нижем органу, често доводи до, *de facto*, лишавања појединца његових права и губитка дјелотворности и повјерења у правни систем. Имајући у виду околности предмета, те чињеницу да су Кантонални суд и Врховни суд релативно брзо одлучивали о правним лијековима из своје надлежности, Уставни суд сматра да је враћање предмета на поновни поступак Општинском суду који, чак у два наврата, није правилно и потпуно утврдио чињенично стање, резултирало неоправдано дугим трајањем поступка. Такође, Уставни суд наглашава да у извјесној мјери постоји и апелантова одговорност за дужину поступка али да она није била такве природе да је одлучна за оволико трајање поступка.

Сагледавајући поступак у цијелости, Уставни суд сматра да дужина трајања поступка у највећем дијелу може да се припише Општинском суду и Кантоналном суду. Сем тога, Уставни суд запажа да је, с обзиром на посљедице саобраћајне незгоде, рјешавање питања накнаде материјалне и нематеријалне штете било од великог значаја за апеланта.

Апелант је затражио накнаду нематеријалне штете због кршења права на правично суђење у разумном року. Према члану 76 став 2 Правила Уставног суда, Уставни суд може изузетно, на захтјев изнесен у апелацији, одредити накнаду за нематеријалну штету. Међутим, Уставни суд подсјећа на то да, за разлику од поступка пред редовним судовима, накнаду нематеријалне штете одређује у посебним случајевима кршења загарантованих људских права и основних слобода (види Уставни суд, Одлука број АП 938/04 од 17. новембра 2005. године, „Службени гласник Босне и Херцеговине“ број 20/06). У конкретном случају, будући да се ради о спору који није захтијевао посебну хитност, Уставни суд сматра да апеланту за сваку годину неоправдано дугог трајања поступка треба исплатити износ од 150,00 КМ, дакле укупан износ од 1.650,00 КМ. Овај износ апеланту је дужна да исплати Влада Западнохерцеговачког кантона с обзиром на сједиште Општинског суда и Кантоналног суда који су, према мишљењу Уставног суда, у одлучујућој мјери допринијели укупној дужини поступка.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП 3127/08 од 27. октобра 2010. године)

Постоји повреда права на правично суђење у односу на доношење одлуке у разумном року из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције када се укупно трајање парничног поступка од 10 година може, у одлучујућој мјери, ставити на терет надлежним судовима, те када нису дати разлози који би се могли сматрати разумним и објективним оправдањем за овако дуго трајање поступка.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП 3331/08 од 27. октобра 2010. године)

ПРАВО НА ПРАВИЧНО СУЂЕЊЕ, ПРАВО НА ДОМ И ПРАВО НА ИМОВИНУ

Нема повреде права на правично суђење, права на дом и права на имовину из члана II/3e), ф) и к), те члана II/5 Устава Босне и Херцеговине, члана 6 став 1 Европске конвенције, члана 8 Европске конвенције и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију у ситуацији када су редовни судови утврдили да уговор о замјени непокретности који је закључен у току рата у БиХ није ништав, јер није утврђено да су закључењу уговора претходиле посебне околности које су утицале на изражавање слободне воље апеланата.

Из образложења:

У односу на наводе апеланата да су оспорене пресуде засноване на погрешно утврђеном чињеничном стању и погрешној примјени материјалног права, Уставни суд запажа да је тужбени захтјев апеланата био усмјерен на поништење предметног уговора због недостатка воље на страни апеланата у вријеме закључења предметног уговора. Уставни суд, прије свега, подсећа да је у својој пракси већ рјешавао слична правна и чињенична питања везана за питање ништавости уговора о промету непокретности закључених у току рата. Тако је Уставни суд у предмету број АП 455/09 одбацио као очигледно неосновану апелацију и изразио сљедеће становиште: „... сама чињеница да је уговор закључен након избијања ратних сукоба није довољна да се закључи да је уговор сам по себи, *ex lege*, ништав, јер у сваком конкретном случају мора да се утврди ваљаност промета непокретности, те на основу утврђених битних чињеница да се да̑ правна оцјена у складу са материјалним прописима (види, Уставни суд, Одлука број АП 455/09 од 25. октобра 2011. године, доступна на веб-страници Уставног суда www.ustavisud.ba, тачка 14). Из наведеног произилази да је утврђивање ништавости уговора о промету непокретности закључу-

чених у току рата увијек фактичко питање које зависи од чињеница сваког конкретног случаја.

У вези са наводима апеланата да очите несразмјери између непокретности које су биле предмет уговора, неријешен правни статус и услови становања предметни уговор о замјени чине зеленашким уговором, Уставни суд запажа да из стања списка не произилази да су апеланти у жалби против првостепене пресуде и у ревизији против другостепене пресуде указивали на ове чињенице, нити из образложења пресуда произилази да су редовни судови разматрали наводе апеланата којима указују да је предметни уговор о замјени непокретности зеленашки уговор. Будући да апелант ове приговоре није истицао у претходним фазама поступка услед чега редовни судови нису ни могли да расправљају о њима, апелант их не може са успјехом износити тек у поступку пред Уставним судом (види, Уставни суд, одлуке бр. АП 476/04 од 17. децембра 2004. године и АП 158/09 од 9. фебруара 2011. године, тачка 13, доступне на web-страници Уставног суда www.ustavnisud.ba). Наиме, Уставни суд наглашава да је апелант ове приговоре, уколико их је желио користити успјешно пред Уставним судом, морао бар у суштинској форми покренути пред редовним судовима, што према предоченој документацији очигледно није учинио.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП 1326/09 од 10. априла 2013. године)

ПРАВО НА ИМОВИНУ, ПРАВО НА ПРАВИЧНО СУЂЕЊЕ И ПРАВО НА ПОШТОВАЊЕ ДОМА

Постоји кршење права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију јер, поред законитог мијешања у право на имовину које је имало легитиман циљ, прописивањем неадекватне накнаде у члану 39е Закона о продаји станова на којима постоји

станарско право, која припада лицима која имају правно обавезујући уговор о откупу тзв. војног стана, умјесто укњижбе и повраћаја стана у посјед, међу којима су и апеланти, није постигнута пропорционалност мијешања у имовину апеланата, односно стављен је превелик терет на апеланте. Међутим, нема кршења права на правично суђење и права на поштовање дома из чл. II/3 е) и ф) Устава Босне и Херцеговине и чл. 6 и 8 Европске конвенције када су редовни судови у оспореним одлукама досљедно примијенили релевантне законе (за које је Уставни суд утврдио да су у релевантном дијелу у складу са Уставом Босне и Херцеговине, односно стандардима Европске конвенције) и када су за своје одлуке у усвајајућем и одбијајућем дијелу тужбених захтјева апеланата изнијели јасна, релевантна и аргументована образложења. Сем тога, мијешање јавних власти у право апеланата на дом извршено је у складу са законом, за који је Уставни суд утврдио да се у јавном интересу и не дозвољава повраћај у посјед стана лицу које је након 19. маја 1992. године остало у служби у било којим оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине, нити укњижба права својине на том стану, иако је у поступку пред редовним судовима утврђено постојање правно обавезујућег уговора, будући да су оспореним одлукама редовних судова упућени да у складу са законом остваре прописану накнаду умјесто натуралне реституције.

Из образложења:

У вези са апелационим наводима, Уставни суд указује на то да је у бројним одлукама, кроз досадашњу сопствену праксу, одлучивао о праву повраћаја у пријератне станове у којима је, у свјетлу одредбе из члана II/5 Устава Босне и Херцеговине,

изражен став да избјеглице и расељена лица имају право да се слободно врате у своје домове. У бројним одлукама Уставни суд је закључио да је повраћај имовине примарни циљ Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини и Устава Босне и Херцеговине и да успостављање некадашњих права на куће и станове треба представљати основни циљ (види, нпр., Уставни суд, Одлука број У 14/00 од 4. маја 2001. године, „Службени гласник БиХ“ број 33/01).

Уставни суд подсјећа на то да се, с обзиром на новонасталу правну ситуацију и измјене у домену законодавства из стамбене области, бавио питањима повраћаја војних станова у неколико својих одлука од којих је посљедња Одлука број У 15/11 од 30. марта 2012. године (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број У 15/11 од 30. марта 2012. године, „Службени гласник БиХ“ број 37/12, доступна на [web-stranici](http://webstranici.ustavnisud.ba) Уставног суда www.ustavnisud.ba). У наведеној одлуци Уставни суд се бавио питањима која покреће и ова апелација, кроз оцјену уставности релевантних одредби домаћег права које регулишу право на повраћај војног стана у посјед, право на укњижбу својине на таквом стану и право јавних власти да умјесто натуралне реституције исплате накнаду, те да ли је прописана накнада у складу са поштовањем права на имовину, у свјетлу пресуде Европског суда *Ђокић против Босне и Херцеговине* (пресуда од 27. маја 2010. године, апликација број 6518/04, објављена на www.mhrr.gov.ba).

У конкретном случају, Уставни суд запажа да је оспореним одлукама призната правна ваљаност уговора о купопродаји војних станова које су закључили апеланти (појединачно) са правним предником туженог. Такође, Уставни суд указује на то да је и Европски суд приликом разматрања предмета *Ђокић против Босне и Херцеговине* закључио да уговор о купопродаји војног стана, закључен прије дисолуције бивше СФРЈ, представља апликантову

постојећу „имовину“ у смислу члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Имајући у виду наведено, Уставни суд сматра да предметни станови представљају имовину апеланата која ужива заштиту из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Уставни суд сматра да је у конкретном случају, поред законитог мијешања у право на имовину које је имало легитиман циљ, постигнута и правична равнотежа између заштите имовине апеланата и захтјева од јавног интереса, када је ријеч о прописивању и одлуци да лица као што су апеланти, која, дакле, имају правно обавезујући уговор о откупу војног стана, немају право на укњижбу права својине на том стану нити на повраћај тог стана у посјед, али имају право на законом прописану новчану накнаду умјесто натуралне реституције, која би подразумијевала укњижбу права својине у земљишним књигама и враћање предметног стана у посјед.

Уставни суд, такође, подсјећа на то да се у Одлуци број У 15/11, донесеној у свјетлу одлуке Европског суда *Ђокић против БиХ*, бавио истим питањем, али, *erga omnes*, те, између осталог, закључио: „Узимајући у обзир наведено, Уставни суд запажа да је Европски суд оваквим одлучењем утврдио да се накнадом, како је то сада предвиђено одредбом члана 39е Закона о продаји станова на којима постоји станарско право („Службене новине ФБиХ“ бр. 27/97, 11/98, 22/99, 27/99, 7/00, 32/01, 61/01, 15/02, 54/04, 36/06, 45/07, 72/08, 23/09 и 5/10), не успоставља правична равнотежа у смислу члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију“. Уставни суд је у наведеној одлуци подржао став Европског суда о томе „да накнада коју прописује одредба члана 39е Закона о продаји станова на којима постоји станарско право, као сатисфакција због лишавања права на повраћај станова (реституцију) није адекватна“, те да, стога, не успоставља правичну равнотежу између јавног интереса и интереса носиоца права, због чега није у складу са одредбом члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију и одредбом члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине.

Иако је установио да накнада која је прописана чланом 39е Закона о продаји станова на којима постоји станарско право не успоставља правичну равнотежу између јавног интереса и интереса носиоца станарског права, Уставни суд је закључио да Уставни суд не може одређивати каква та накнада треба да буде, већ је наложио Парламенту ФБиХ да као надлежно тијело, најкасније у року од три мјесеца од дана објављивања Одлуке Уставног суда, број У 15/11 у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, усклади одредбу члана 39е ст. 3 и 4 Закона о продаји станова на којима постоји станарско право, у дијелу који се односи на одређивање накнаде, са чланом II/3к) Устава Босне и Херцеговине и чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Приликом одређивања накнаде Парламент ФБиХ би требало да узме у обзир околности као што су услови у којима су предметни станови откупљени, економске прилике у Босни и Херцеговини, као и то да члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију не гарантује увијек потпуну накнаду.

*(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, број
АП 1205/08 од 13. јула 2012. године)*

ПРАВО НА СЛОБОДНЕ ИЗБОРЕ

Оспореним одлукама није дошло до кршења права апеланата из члана 3 Протокола број 1 уз Европску конвенцију и члана 25 Међународног пакта о грађанским и политичким правима када су мјере које су предузели Централна изборна комисија Босне и Херцеговине и Суд БиХ биле у складу са законом, легитимне и пропорционалне циљу којем се тежило.

Из образложења:

Уставни суд подсјећа да је питање примјењивости члана 3 Протокола број 1 уз Европску конвенцију Европски суд разматрао у предмету *Сејдић и Финци* (види, Европски суд, *Сејдић и Финци*

против Босне и Херцеговине, апликације бр. 27996/06 и 34836/06, пресуда из 2009. године, став 41), расправљајући о спорном питању да ли избори за Дом народа Босне и Херцеговине потпадају под члан 3 Протокола број 1 уз Европску конвенцију у којем је Европски суд закључио да избори за Дом народа потпадају под члан 3 Протокола број 1. Стога, Уставни суд, подржавајући став Европског суда, нема разлога да ово питање ријеши друкчије у контексту избора за ентитетски Дом народа.

Уставни суд запажа да су Централна изборна комисија и Суд БиХ своје одлуке утемељили на релевантним одредбама Изборног закона Босне и Херцеговине („Службени гласник БиХ“ бр. 23/01, 7/02, 25/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/07, 37/08 и 32/10, 18/13 и 7/14), Правилника о начину провјере потписа подршке и обрасце за овјеру политичких субјеката за учешће на непосредним изборима у БиХ („Службени гласник БиХ“ број 37/14) и Упутства о поступку provedбе посредних избора за органе власти у Босни и Херцеговини обухваћених Изборним законом Босне и Херцеговине („Службени гласник БиХ“ број 38/14), имајући у виду одредбе члана 4.19 ст. 5 и 6 Изборног закона које прописују да је изјашњење о националној припадности конститутивном народу или групи Осталих основа за остваривање права на изабрану, односно именовану функцију.

Уставни суд примјећује да је Централна изборна комисија приликом провјере података, сходно одредби члана 26 Упутства о поступку provedбе посредних избора за органе власти у Босни и Херцеговини обухваћених Изборним законом Босне и Херцеговине, уочила да су апеланти у релевантном изборном периоду мијењали националну припадност изјашњавајући се као Бошњаци, односно Остали, те, коначно, Срби, и то у јуну 2014. године, што је био разлог за Централну изборну комисију да одбије да овјери кандидатске листе апеланата. Уставни суд запажа да су Централна изборна комисија и Суд БиХ приликом одлучења посебно имали у виду да су апеланти изјашњење о националној припадности мије-

њали у току актуелног изборног циклуса (локални избори 2012-2016, односно Општи избори 2010-2014), штавише, да су двоје апеланата то учинили у току актуелног мандата на функцији општинског вијећника.

Уставни суд, такође, примјећује да Централна изборна комисија и Суд БиХ нису имали дилему о томе да се промјена изјашњења о националној припадности догодила у актуелном изборном циклусу, налазећи упориште за то у одредбама члана 1.1а тачка д) алинеја 4) и члана 1.3а став 2 Изборног закона, чиме су апеланти узурпирани право легитимних представника у Скупштини Кантона Сарајево, односно у другим кантоналним скупштинама, да буду изабрани у Дом народа, у складу са Изборним законом.

*(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број
АП 66/15 од 10. фебруара 2015. године)*